

Ministerstwo Klimatu i Środowiska

Podsekretarz Stanu
Główny Konserwator Przyrody
Mikołaj Dorożała

DOP-OZP.050.6.2024.ŁR
3464122.13657931.11065281
Warszawa, 14-11-2024

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu RP

Szanowny Panie Marszałku,

W odpowiedzi na interpelację Pana Posła Krzysztofa Piątkowskiego (nr K10INT5594) ws. ochrony różnorodności biologicznej, poniżej przedstawiam odpowiedzi na zadane pytania.

1. Jakie nowe projekty rząd planuje w najbliższych latach, aby skutecznie chronić bioróżnorodność na terenach chronionych oraz poza nimi?

Resort klimatu i środowiska przygotował razem z resortem finansów projekt ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (JST). Ustawa zacznie obowiązywać na początku 2025 roku. Jej przepisy zawierają zmiany w finansowaniu samorządów przez wprowadzenie nowego systemu ich finansowania. System ten wprowadza pojęcie potrzeb finansowych JST, wśród których znalazły się potrzeby ekologiczne, które będą elementem kalkulacyjnym do ustalenia subwencji ogólnej z budżetu państwa. Subwencja ekologiczna będzie przysługiwała samorządom, na których terenie znajdują się obszary o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronione tj. parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, strefy ochrony krajobrazu, czy obszary Natura 2000. Wielkość potrzeb ekologicznych będzie zależała od powierzchni form ochrony przyrody oraz stawki ustalonej dla danej formy ochrony przyrody. Dlatego wysokość subwencji będzie uzależniona od typu formy ochrony przyrody – im wyższa forma ochrony, tym zostało przewidziane przez projektodawców wyższe wsparcie finansowe dla samorządów. Dodatkowym celem projektowanych przepisów jest zachęcenie samorządów do tworzenia nowych form ochrony przyrody i przez to zwiększania bioróżnorodności na swoich terenach. Zaproponowane wsparcie samorządów powinno skutecznie ograniczyć bariery w przyszłym rozwoju i tworzeniu obszarów o dużej bioróżnorodności, co w dłuższej perspektywie powinno przyczynić się do zrównoważonego rozwoju kraju.

Podjęto również działania związane z przygotowaniem krajowego programu ochrony bioróżnorodności zgodnie z art. 111 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody pn. Programu ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej w Polsce z perspektywą do 2030 roku. Przedmiotem dokumentu jest opracowanie założeń i celów ochrony bioróżnorodności dla Polski zgodnie z aktualnymi globalnymi, unijnymi i krajowymi dokumentami strategicznymi, określającymi kierunki niezbędne do podjęcia działań w celu kompleksowej ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej. Program opiera się o diagnozę aktualnej sytuacji w zakresie ochrony różnorodności biologicznej w Polsce na podstawie danych dostępnych z państwowego monitoringu środowiska pochodzących z Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, Generalnego Inspektora Ochrony Środowiska i Europejskiej Agencji Środowiskowej.

Program będzie zawierał cele strategiczne i szczegółowe oraz zadania realizujące cele szczegółowe dla ochrony bioróżnorodności w Polsce. W programie zostaną wskazane liczne zagadnienia odnoszące się do ochrony bioróżnorodności m.in. skuteczne zarządzanie obszarami objętymi formami ochrony przyrody oraz efektywna ochrona siedlisk i gatunków w szczególności objętych ochroną gatunkową oraz chronionych w ramach obszarów Natura 2000 czy skuteczne planowanie przestrzenne i zrównoważone zagospodarowanie przestrzenne, sprzyjające ochronie bioróżnorodności.

Prowadzone są również prace związane z przygotowaniem kompleksowej nowelizacji ustawy o ochronie przyrody dotyczącej:

- parków narodowych, polegającej na doprecyzowaniu kwestii zakazów w parkach narodowych i rezerwach przyrody oraz odstępstw i uporządkowanie kwestii udostępniania tych form ochrony,
- wzmocnienia ochrony prawnej drzew w gminach,
- wprowadzenie społecznej inicjatywy w ochronie przyrody za pomocą rezerwatów przyrody i użytków ekologicznych oraz zespołów przyrodniczo- krajobrazowych,
- zmian w systemie wyznaczania i planowania ochrony obszarów Natura 2000,
- zmiany związanej z możliwością tworzenia obszarów ochronnych na terenie dwóch województw lub gmin,
- kwestii sprawowania nadzoru nad obszarami chronionymi,
- delegacji ustawowej dla fakultatywnego rozporządzenia określającego wymogi do ustalenia form ochrony przyrody, w szczególności sposób określenia granic obszaru w formie cyfrowej,
- sankcji administracyjnej w związku z naruszeniem zakazów obowiązujących w formach ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1-4, lub obowiązujących w stosunku do form ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 6-10,
- działań ochronnych i badań na terenach prywatnych polegających na wprowadzeniu obowiązku udostępnienia nieruchomości: w celu badań naukowych w zakresie badań naukowych w zakresie ochrony przyrody, inwentaryzacji zasobów przyrodniczych lub oceny ich stanu, a także monitoringu przyrodniczego, o którym mowa w art. 112 ustawy o ochronie przyrody, realizowanych przez organy ochrony przyrody i organy Inspekcji Ochrony Środowiska lub przez inne podmioty na podstawie upoważnienia tych organów oraz w celu przeprowadzenia działań, o których mowa w art. 60 ust. 2 (działania dla gatunków) lub 60a (działania dla siedlisk), polegających na wykoszeniu użytków zielonych, usunięciu drzew lub krzewów z użytków zielonych lub usuwaniu gatunków inwazyjnych.

Trwają również przygotowania do rozpoczęcia prac nad opracowaniem Krajowego Planu Odbudowy Zasobów Przyrodniczych, do którego Polska została zobowiązana wskutek wejścia w życie unijnego rozporządzenia z dnia 24 czerwca 2024 roku w sprawie odbudowy zasobów przyrodniczych (Nature Restoration Law).

2. Czy przewiduje się rozszerzenie obecnych form ochrony przyrody, np. poprzez tworzenie nowych parków narodowych lub rezerwatów przyrody?

Kilka miesięcy temu w Ministerstwie Klimatu i Środowiska zostały podjęte prace związane z utworzeniem parku narodowego w Dolinie Dolnej Odry. Wszelkie rozwiązania będą wypracowywane w procesie partycypacyjnym przez zainteresowane strony, w tym przez przedstawicieli lokalnych samorządów i podmioty prowadzące na tym obszarze działalność. Ostateczny projekt dotyczący utworzenia parku narodowego w Dolinie Dolnej Odry zostanie także poddany konsultacjom publicznym w ramach procedury legislacyjnej.

Aktualnie trwają rozmowy z przedstawicielami jednostek samorządu terytorialnego, na obszarze których planowane jest utworzenie parku narodowego.

Warto podkreślić, że utworzenie lub powiększenie parku narodowego jest procesem wieloetapowym, wymagającym m.in. określenia granic parku narodowego i jego otuliny, własności działek wchodzących w obszar projektowanego parku narodowego, rodzajów użytków gruntowych oraz wartości przyrodniczych i rodzajów działań ochronnych, które są niezbędne do ich zachowania. W procesie tworzenia parków narodowych niezwykle ważna jest także współpraca jednostek samorządu terytorialnego z administracją rządową. Decyzje o utworzeniu lub powiększeniu parku narodowego muszą uwzględniać zarówno potrzeby ochrony przyrody, jak i potrzeby lokalnych społeczności. Tworzenie parków narodowych oraz ich powiększanie musi być realizowane we współpracy i przy zaangażowaniu lokalnych społeczności. Chroniąc przyrodę, w tym tworząc lub powiększając parki narodowe niezwykle ważne jest aby budować wzajemne porozumienie i zwiększać akceptację dla idei ochrony przyrody i idei parków narodowych w społeczeństwie. Nie ma bowiem skutecznej ochrony przyrody bez akceptacji społecznej.

Odnosnie do nowych rezerwatów przyrody należy wskazać, iż Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska oraz regionalne dyrekcje ochrony środowiska prowadzą aktualnie prace nad utworzeniem takich obszarów. Przy regionalnych dyrekcjach ochrony środowiska zostały powołane zespoły robocze, w których skład wchodzi specjaliści z regionalnych dyrekcji lasów państwowych oraz regionalnych dyrekcji ochrony środowiska, przy udziale ekspertów z organizacji pozarządowych. Zespoły te zajmują się analizą obecnie zbieranej dokumentacji przyrodniczej, która jest niezbędna do tworzenia nowych rezerwatów. Po analizie wszystkich argumentów przemawiających za utworzeniem w danym miejscu rezerwatu przyrody, a zwłaszcza po analizie dokumentacji, sporządzona zostanie przez zespoły RDOŚ-RDLP, z udziałem ekspertów z organizacji pozarządowych, ostateczna lista planowanych rezerwatów. Zespoły, analizując dokumentację i zasadność utworzenia rezerwatu przyrody na danym terenie, będą przede wszystkim sprawdzać przesłanki wynikające z art. 13 ust. 1 Ustawy o ochronie przyrody. Zgodnie z bowiem z zapisami ustawy rezerwat przyrody powinien obejmować obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi.

3. Jakie działania podejmuje rząd, aby zredukować presję urbanizacji i rolnictwa na zagrożone gatunki?

Odpowiedź na powyższe pytanie generalnie wiąże się z działaniami wskazanymi w odpowiedzi na pytanie 1. Szczególnie istotne wydaje się być tu właściwe przeprowadzenie prac nad przygotowaniem krajowego planu odbudowy zasobów przyrodniczych, jak również opracowanie krajowego programu ochrony bioróżnorodności. Ponadto działania podejmowane w oparciu o obowiązujące dokumenty planistyczne dla obszarów Natura 2000 oraz parków narodowych i rezerwatów przyrody w znacznej części dotyczą ochrony gatunków roślin i zwierząt, także np. na terenach rolniczych. Podkreślić jednak należy, iż w przeciwieństwie do terenów leśnych, które w znacznym stopniu nadzorowane są przez służby podległe ministrowi właściwemu ds. środowiska, tereny rolnicze to w większości tereny prywatne gdzie ewentualne działania zmierzające do ochrony (także gatunków zwierząt i roślin) może odbywać się poprzez system zachęt w ramach istniejących dopłat rolno-środowiskowo-klimatycznych, zaś na terenach miejskich funkcje organów ochrony przyrody pełnią władze samorządowe.

4. Czy planowane są inicjatywy dotyczące edukacji społeczeństwa na temat roli bioróżnorodności oraz konsekwencji jej utraty?

Ministerstwo Klimatu i Środowiska realizuje szereg inicjatyw dotyczących edukacji społeczeństwa na temat roli różnorodności biologicznej. Obecnie realizowana jest kampania skierowana do dzieci w wieku 4-9 lat, a jej celem jest rozwijanie wiedzy dzieci nt. różnorodności biologicznej i uwrażliwienie ich na konieczność dbania o otaczającą przyrodę. Kampania przewiduje m.in. działania skierowane do nauczycieli i rodziców, tj. scenariusze lekcji, warsztaty. Wśród działań z tej tematyki zaplanowane są również wydarzenia plenerowe, podczas których edukujemy nt. roli bioróżnorodności w życiu każdego z nas.

W ramach Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji, MKiŚ proceduje kwalifikację wolnorynkową Edukator na rzecz bioróżnorodności. Po zakończeniu procesu możliwe będzie powoływanie Jednostek Certyfikujących oraz szkolenie i certyfikowanie osób specjalizujących się w prowadzeniu działań edukacyjnych z zakresu edukacji o bioróżnorodności, w ramach systemu ZSK. Planowane zakończenie prac nad kwalifikacją to 1 kwartał 2025 roku.

Ministerstwo Klimatu i Środowiska prowadzi też prace nad Strategicznym planem działań w zakresie edukacji ekologicznej. To dokument, który będzie prezentować ramy wdrożeniowe działań z obszaru edukacji ekologicznej, w tym klimatycznej, uwzględniających treści dotyczące ochrony środowiska i klimatu ujęte w Polityce Ekologicznej Państwa 2030. Strategiczny Plan ma m.in. określić priorytetowe obszary w zakresie edukacji ekologicznej, w tym tematykę różnorodności biologicznej. Ma także wspierać włączanie tematyki ekologicznej (w tym bioróżnorodności), do edukacji formalnej w szkołach. Dokument będzie także wspierał działalność edukacyjną na obszarach przyrodniczo cennych, jak Parki Narodowe, Parki Krajobrazowe, rezerваты przyrody etc. Planowane zakończenie prac nad dokumentem to koniec 2025 roku.

Warto również wskazać, iż MKiŚ zorganizuje w listopadzie 2024 konferencję pt.: „Terenu edukacja przyrodnicza dzieci i młodzieży”. Celem konferencji jest przygotowanie nauczycieli do prowadzenia edukacji przyrodniczej w terenie, tj. w lasach, parkach, na skwerach czy w przyszkolnych ogrodach. Poruszane podczas konferencji zagadnienia to:

- Inspirująca edukacja – jak aktywnie uczyć o różnorodności biologicznej.
- Środowisko przyrodnicze w najbliższej okolicy szkoły. Jak je wykorzystać?
- Czym jest czwarta przyroda? Potencjał roślinności ruderalnej, która odradza się i rozwija nawet na najbardziej zniszczonych przez człowieka terenach.
- Wykorzystanie potencjału parków miejskich w edukacji nt. różnorodności biologicznej.
- Turystyka przyrodnicza i edukacja w parkach narodowych na przykładzie Tatrzańskiego Parku Narodowego.
- Etyka środowiskowa „Leave No Trace”.

Z wyrazami szacunku

Mikołaj Dorożala
Podsekretarz Stanu
Ministerstwo Klimatu i Środowiska
/ – podpisany cyfrowo/

Do wiadomości:
Departament Spraw Parlamentarnych w KPRM